

V. Histoire économique / Economische geschiedenis

HERMAN VAN DER WEE (ED.)

«De Generale Bank 1822-1997»

Tielt, Lannoo, 1997, 736 p.

(Bestaat ook in het Frans en het Engels)

HERMAN VAN DER WEE & MONIQUE VERBREYT

«De Generale Bank 1822-1997. Een

permanente uitdaging»

Tielt, Lannoo, 1997, 448 p.

(Bestaat verder in het Frans, Engels en Duits)

In 1822 richtte Koning Willem I de Algemeene Nederlandsche Maatschappij ter begunstiging van de Volksvlijt op. Deze maatschappij zou beter bekend worden onder de naam *Société générale* en haar stempel drukken op de geschiedenis van het in 1830 ontstane Koninkrijk België. Naar aanleiding van de 175e verjaardag van de stichting van de *Société générale* gaf de Generale Bank, na de bankhervorming van 1934 één van de erfgenamen van de in 1822 opgerichte vennootschap, opdracht aan een aantal gerenommeerde Belgische historici en economen haar geschiedenis te boek te stellen.

Het resultaat zijn twee lijvige werken (samen 1.184 pag.), fraai uitgegeven en mooi geïllustreerd. Het eerste boek, dat werd gecoördineerd door H. Van der Wee, maar werd geschreven door de specialisten van de periode, is bedoeld voor vakgenoten. Het tweede boek, dat werd opgesteld door H. Van der Wee en M. Verbreyt, is geschreven voor een breed publiek en kan worden vergeleken met het werk dat dezelfde auteurs in 1985 aan de Kredietbank wijdden ¹. Hoewel het vul-

¹ H. VAN DER WEE & M. VERBREYT, *Mensen maken geschiedenis. De Kredietbank en de economische opgang van Vlaanderen 1935-1985*, Tielt, Lannoo, 1985.

gariserend werk is gebaseerd op het meer uitvoerige wetenschappelijke boek is het er geen samenvatting van. Er worden niet alleen andere accenten gelegd zoals in de inleiding wordt aangegeven. Er worden tevens andere thema's behandeld. Wie een volledig overzicht wil hebben van de onderzoeksresultaten van de ploeg historici en economen die door de Bank (zo wordt de Generale Bank genoemd door de auteurs) aan het werk werd gezet dient bijgevolg van beide boeken kennis te nemen.

Hoewel het gaat om een vrij technische en complexe materie hebben de auteurs zich ingespannen om een vrij toegankelijke tekst te schrijven. Het wetenschappelijke boek behandelt (vooral) de interne bedrijfsgeschiedenis van de Bank in verschillende chronologische etappes. Verder wordt in twee, meer theoretisch gefundeerde bijdragen ingegaan op de plaats die de Bank heeft ingenomen in de macro-economische evolutie van het land. Het vulgariserende werk legt meer de nadruk op de relatie van de Bank met de maatschappelijke en politieke omgeving en gaat nader in op de inbreng van de verschillende leiders van de Bank, die naast een biografische schets ook een psychologisch portret meekrijgen. Het vulgariserende werk is overvloediger geïllustreerd. De auteurs konden niet alle problematieken even diepgaand analyseren. Hoewel de archieven van de Bank voor hen werden opengesteld, zijn deze niet altijd even uitvoerig (dit speelt het meest voor de meer recente periode) om op de gestelde vragen een antwoord te kunnen geven, zodat niet verder kan worden gegaan dan hypothesen of moet worden teruggevallen op gedrukt mate-

riaal. Een tweede heuristische beperking was dat de archieven van de Bankcommissie, controleur van de Bank, voor de onderzoekers gesloten bleven.

Het is onbegonnen werk een overzicht te geven van alle thema's die in beide werken aan bod komen. We raken er daarom slechts enkele aan. In het wetenschappelijke werk werd ernaar gestreefd in de teksten over de verschillende periodes eenzelfde stamien te volgen. Naast organisatorische en bedrijfseconomische aspecten komt ook de 'interne' sociale geschiedenis van de Bank aan bod. Hoe werd personeel aangeworven, hoe maakten de werknemers carrière, hoeveel verdienden ze, hoe waren de arbeidsvoorwaarden, zijn vragen die daarbij aan bod komen. In de tweede helft van de twintigste eeuw worden ook de relaties met de vakbeweging binnen de Bank bestudeerd.

Het vulgariserend werk herneemt bovenstaande thema's, maar voegt nieuwe elementen toe. Vooral het gedeelte over de Tweede Wereldoorlog en zijn nasleep is erg uitgebreid. Het relaas over de gevolgde economische politiek tijdens de oorlog en de confrontatie met gerecht en politiek na de oorlog legt sterk de nadruk op de visie van de Bank en de Holding. De internationale activiteiten van de Bank krijgen in beide boeken veel aandacht.

Wat bij de lectuur opvalt, is de ambiguë relatie die de Bank heeft gehad met de overheid. Het is één van de rode draden doorheen het verhaal. Dit blijkt uit volgend citaat in het vulgariserend werk over het samenwerkingsakkoord dat de Bank in 1995 afsloot met De Post: "Wat een revanche op Frère-Orban, die door de

samenwerking met het postwezen vanaf 1870 de uiteindelijke doorbraak van zijn Algemene Spaar- en Lijfrentekas had weten te bewerkstelligen en hierdoor de spaarkas van de *Société générale* had doen wegwijnen” (p. 411). De *Société générale* is ontstaan uit een initiatief van Koning Willem I, koos snel de kant van de Belgische revolutionairen en droeg bij tot de financiële consolidatie van de omwenteling. Dat bracht haar een aantal materiële voordelen, maar haar sterke positie veroorzaakte ook animositeit die vooral bij bepaalde liberale leiders een politieke spreekbuis vond. Die ijverden voor een openbare financiële sector, waarvan de Nationale Bank de eerste bouwsteen was en de ASLK en het Gemeentekrediet de volgende.

Van bij de start van de Nationale Bank lagen de relaties met de *Société générale*, later met de Bank, moeilijk. Dat bleef zo tijdens de Eerste en de Tweede Wereldoorlog en ook na 1944 bleven er wrijvingen bestaan. De Bankcommissie, die tijdens de crisis van de jaren dertig het licht zag en moest zorgen voor een regulering van de sector had niet altijd een rimpelloze relatie met de Bank. Ook leefde bij de Bank een grote angst voor nationalisaties, zowel tijdens de crisis van de jaren dertig als op het einde van de jaren zestig. De Bank had het dus moeilijk met overheidsinitiatief in de financiële sfeer. Anderzijds was de staat, vooral als hij geldnood had, een belangrijke klant voor de Bank. In 1963 ging 51 % van de kredietverlening van de Bank naar de overheid. Hoewel dit niet naar de zin was van alle leiders binnen de Bank liet dit haar wellicht toe politieke macht te verwerven, zoals o.m. blijkt uit het feit dat de Bank, die een leidende rol speelde

in het Consortium van Banken dat de overheidsleningen opnam, bij momenten het uitgavenbeleid van de overheid op de korrel nam (p. 306-307 van de vulgariserende uitgave).

Een ander aspect van de verhouding tot de Belgische staat is de internationalisering. Dit was geen continu proces, maar kende hoogtes en laagtes. Zo werd de expansie voor de Eerste Wereldoorlog gevolgd door een concentratie op België tussen 1914 en 1918 - de *Société générale* gaf toen, net zoals voor 1848, bankbiljetten uit en Jadot speelde een belangrijke rol in de ravitaillering van het land - en na de Eerste Wereldoorlog. Ook tijdens de Tweede Wereldoorlog plooiden de Bank en de Holding zich terug op België en speelden een politieke rol (het Galopin-comité), terwijl vanaf de jaren vijftig opnieuw de kaart van de internationalisering werd getrokken. Vraag is of dit laatste ook niet te maken heeft met enerzijds de groeiende kritiek op de holdings vanuit de arbeiders- en de Vlaamse beweging en anderzijds met het ongenoegen over de ontwikkeling van de welvaartsstaat, waarvan de Bank noch de Holding grote verdedigers waren geweest, maar die zich toch had doorgezet. Is de optie voor een verdere internationalisering misschien een teken dat binnen de *Société générale* gevoeld werd dat de politieke impact van de groep taande, met als beginpunt de door de *Société générale* als pijnlijk aangevoelde afwikkeling van de bestraffing van de economische collaboratie na de Tweede Wereldoorlog? Werd die internationalisering door een groep binnen de Bank niet gezien als een antwoord op die teruglopende politieke invloed, de versterkte institutionele positie van de arbeidersbeweging en de steeds

aanzwellende kritiek op het traditionele
Belgische kapitalisme waarvan de *Société
générale* het boegbeeld was ?

Dirk Luyten